

DVOŘÁK

Dumky

Trio

op. 90

Urtext

K vydání připravil / Edited by / Herausgegeben von
Christoph Flamm

Bärenreiter Kassel · Basel · London · New York · Praha
BA 9567

OBSAH / CONTENTS / INHALT

Vorwort	III
Předmluva	IX
Preface	XIV
[I] Lento maestoso.....	1
[II] Poco adagio.....	10
[III] Andante.....	21
[IV] Andante moderato (quasi tempo di marcia).....	30
[V] Allegro.....	38
[VI] Lento maestoso.....	47
Appendix	
[III] Allegro moderato e grazioso	58
Critical Commentary.....	63

VORWORT

ENTSTEHUNG

Antonín Dvořák komponierte die *Dumky* für Klaviertrio (B 166) in relativ kurzer Zeit zwischen November 1890 und Februar 1891. Seinem Freund Alois Göbl gab er am 28. November 1890 eine Vorstellung von dem neu entstehenden Werk: „Ich arbeite jetzt an etwas Kleinem, ja sehr Kleinem, und hoffe doch, dass Sie daran Freude haben werden. Es sind kleine Stücke für Violine, Cello und Klavier. Sie werden fröhlich und traurig. Hier wie ein schwermütiges Lied, dort wieder wie ein fröhlicher Tanz, aber in einem leichten, ich möchte fast sagen populären Stil, kurz, es soll etwas für Höhere und Niedrigere sein.“¹ Die „erste Skizze der ‚Dumky‘“ vom 26. November 1890 (S₁, siehe Quellenbeschreibung auf S. 63) zeigt weitreichende Entwürfe zur ersten (T. 1–71), zweiten (T. 1–83) und dritten (T. 1–99) Dumka, wobei letzterer zwei alternative Skizzen vorausgehen. Diese Skizze dokumentiert einen bereits fortgeschrittenen Arbeitsstand. Wie die Datierungen in der autographen Partitur des Zyklus (A) zeigen, wurde die erste Dumka schon wenige Tage später abgeschlossen, nämlich am 30. November 1890; die vierte Dumka war am 21. Januar 1891 beendet, die fünfte wurde am 23. Januar begonnen und am 31. Januar abgeschlossen, die sechste und letzte am 12. Februar 1891. Dvořák hatte eine Skizze zur fünften Dumka an demselben 23. Januar 1891 angefertigt (S₂), was zeigt, dass er in diesen Tagen mit geradezu fieberhaftem Tempo an der Komposition saß.

Die vielen Überarbeitungsspuren im Partitur-Autograph deuten ebenfalls auf ein hohes Schaffentempo: Der Kompositionsprozess erstreckte sich bis in die Niederschrift. Manche Seiten aus der zweiten und insbesondere aus der dritten Dumka verwarf Dvořák dabei ganz, da die Überarbeitung eine Neufassung notwendig machte. Aus diesen aussortierten Blättern (A_x) sowie einer zugehörigen ausgestrichenen Seite im Autograph lässt sich eine Frühfassung der dritten Dumka rekonstruieren, die im Anhang dieser Ausgabe erstmals publiziert wird. Im Autograph finden sich ferner Eintragungen und Korrekturen mit Bleistift, die wohl direkt beim praktischen Musizieren entstanden. Die für eine Druckvorbereitung notwendige saubere

1 Dvořák an Alois Göbl, 28. November 1890, zit. nach Markéta Štědronská, *Die Klavierkammermusik von Antonín Dvořák. Studien und Vergleiche mit Werken von Brahms*, Tutzing 2010 (Münchner Veröffentlichungen zur Musikgeschichte 67), S. 234. Orig. tschechisch.

Reinschrift (Stichvorlage) hat sich leider nicht erhalten. Das uns bekannte Autograph zeigt also in gewisser Weise noch ein *work in progress*.

ERSTE AUFFÜHRUNGEN

Sehr bald nach der Fertigstellung im Februar 1891 muss Dvořák die *Dumky* gemeinsam mit seinen Kollegen aus dem Professorium Ferdinand Lachner (Violine) und Hans (Hanus) Wihan (Cello) ausprobiert haben. Am 7. April 1891 empfahl er dieselben Interpreten für eine öffentliche Aufführung in einem Konzert des Prager Vereins Měšťanská beseda: „Die ‚Dumky‘ sind sehr heikel, was den Vortrag anbelangt, und ich meine, es wird besser sein, wenn das Herr Lachner und Herr Wihan spielen, denn sie kennen die Sache und wir werden nur eine Probe brauchen, denn auch ich habe nicht viel Zeit übrig.“² Dieses Konzert mit der Uraufführung der *Dumky* fand am 11. April 1891 zu Ehren von Dvořáks Ehrendoktorat statt, das er schon im März erhalten hatte.³ Josef Bohuslav Foerster hob als Rezensent der Zeitung *Národní listy* das neue Werk und seinen Publikumerfolg besonders hervor:

Zum Schluss des Programms eine Neuheit, das letzte Werk von Dvořák: „Dumky“ für Violine, Violoncello und Klavier. Dvořák hatte hier offensichtlich vor, irgendeine neue Form zu schaffen, und um ihre Tauglichkeit wie es sich gehört zu beweisen, schrieb er sechs von feiner Melancholie bis zu lebhafter Fröhlichkeit unterschiedlich gestimmte Nummern. Dvořáks Dumky charakterisiert der Wechsel von Stimmungen, in der Regel gibt der Komponist durch ein langsames Tempo ernstere Gedanken zum Besten und geht im zweiten Teil zu Themen eines fröhlicheren Ausdrucks über. [...] Es ist bewundernswert und zeugt von der einzigartigen Kraft des großen Meisters, dass es Dvořák auch dieses Mal gelingt, neue, originelle Klangkombinationen zu verwenden, in dieser Hinsicht ragen die dritte und wenn wir nicht irren fünfte Nummer besonders heraus. [...] Das Konzert war hervorragend besucht, die Stimmung feierlich. Nach nicht endendem Beifall wurden zwei Dumky wiederholt.⁴

2 Antonín Dvořák, *Korespondence a dokumenty*, 10 Bde., Hrsg. Milan Kuna et. al., Prag 1987–2004, hier Bd. 3, S. 76. Orig. tschechisch.

3 *Korespondence* 10, S. 382; vgl. das Programm in *Dalibor* 13, 1891 (18. April), S. 146.

4 *Národní listy* 31, 1891, Nr. 102 (14. April), S. [3]. Orig. tschechisch.

PŘEDMLUVA

GENEZE

Antonín Dvořák psal *Dumky* pro klavírní trio (B 166) relativně krátkou dobu od listopadu 1890 do února 1891. Nově vznikající dílo přiblížil 28. listopadu 1890 svému příteli Aloisi Göblovi: „Nyní pracuji něco malého, ba velmi malinkého, a doufám přec, že se z toho potěšíte. Jsou to malé skladby pro housle, cello a piano. Bude to veselé i smutné. Někde to bude jako zádumčivá píseň, tu zase jakoby veselý tanec, avšak ve slohu lehčím, abych tak řekl, populárnějším, zkrátka aby to bylo pro vyšší i nižší.“¹ „První skizza ‚Dumek‘“ z 26. listopadu 1890 (S₁, viz popis pramenů na s. 63) obsahuje rozsáhlý náčrt první (t. 1–71), druhé (t. 1–83) a třetí (t. 1–99) dumky, přičemž posledně jmenované předcházejí dvě alternativní skici. Tento pramen dokumentuje práci v již pokročilém stádiu. Jak naznačují datace v autografní partitūře celého cyklu (A), byla první dumka dokončena jen pár dní poté, konkrétně 30. listopadu 1890; čtvrtá dumka byla dopsána 21. ledna 1891, pátá byla započata 23. ledna a dokončena 31. ledna, šestá a poslední 12. února 1891. Dvořák si rovněž 23. ledna k páté dumce pořídil skicu (S₂), což napovídá, že v těch dnech pracoval přímo horečnatým tempem.

Množství dodatečných zásahů v autografu partitūry rovněž poukazuje na rychlé tvůrčí tempo: kompoziční proces se promítl i do notového zápisu. Některé strany z druhé a zejména ze třetí dumky přitom Dvořák úplně zavrhl, protože si přepracování vyžádalo nový zápis. Z těchto vyřazených listů (A_x) společně s navazující přeškrtnutou stránkou v autografu lze rekonstruovat ranou verzi třetí dumky, kterou poprvé publikujeme v příloze naší edice. V autografu se dále nalézají vpisky a korektury tužkou, které vznikly asi přímo během přehrávání díla. Čistopis potřebný pro přípravu vydání (tisková předloha) se bohužel nedochoval. Autograf, který známe, tedy v jistém smyslu představuje ještě *work in progress*.

RANÁ RECEPCE

Velmi záhy po dokončení skladby v únoru 1891 si Dvořák *Dumky* zřejmě vyzkoušel se svými kolegy z pe-

1 Dvořák Aloisi Göblovi, 28. listopadu 1890, cit. podle Markéta Štědronská, *Die Klavierkammermusik von Antonín Dvořák. Studien und Vergleiche mit Werken von Brahms*, Tutzing 2010 (Münchener Veröffentlichungen zur Musikgeschichte 67), s. 234.

dagogického sboru Ferdinandem Lachnerem (housle) a Hanušem Wihanem (violoncello). Tytéž interprety doporučil 7. dubna 1891 pro veřejné provedení na koncertě Měšťanské besedy: „Dumky‘ jsou velice choulostivé co se tyče přednesu, a myslím, že to bude lépe, když to bude hrát již p. Lachner a Wihan, poněvadž věc znají a budem potřebovat pouze jednu zkoušku, poněvadž take nemám mnoho času nazbyt.“² Koncert, na němž měly *Dumky* světovou premiéru, se uskutečnil 11. dubna 1891 na oslavu Dvořákova čestného doktora, který byl Dvořákovi udělen již v březnu.³ Jako recenzent *Národních listů* vyzdvihl nové dílo a jeho úspěch u publika Josef Bohuslav Foerster:

K závěru programu uchována novinka, poslední opus Dvořákovo: „Dumky“ pro housle, violoncello a klavír. Dvořák si zde patrně usmyslil vytvořit jakousi novou formu, i aby působivost její jak náleží dokázal, napsal šest čísel naladění nejrůznějšího od jemné melancholie až ku nejbujnější veselosti. Dumky Dvořákovy charakterisuje střídání nálady, pravidelně počíná skladatel volným tempem vážnější myšlénkou a přechází ve druhé části ku tematům veselého výrazu. [...] Podivuhodno jest a o vzácné síle velikého mistra svědčí, že se podařilo Dvořákovi i tentokrátě užítí nových originálních kombinací zvukových, v té příčině číslo třetí a nemýlíme-li se páté obzvláště vyniká. [...] Koncert byl výborně navštíven, naladění slavnostní. Po nekonečném potlesku dvě dumky opakovány.⁴

V *Hlasu národa* referoval Václav Juda Novotný takto:

Rozkošné ty fantasie ryze slovanského zvuku učinily dojem senzáční v nejlepší slova smyslu a mohu říci, že Dvořák tu napsal své nejoriginálnější dosud dílo i v invenci i ve formě. Jméno dumky objevuje se častěji v mistrových skladbách komorních, zde však vykvetla mu dumka v určitý, pevně vyznačený typ, jenž v šesti nádherných číslech vydává svědectví o své mnohostrannosti co do výrazu a nálady. Typ dumky jest tu fixován v následující formě: z pravidla začíná motiv tklivý, jež náhle vystřídá taneční popěvek; tento kontrast vyžítkuje mistr vždy znamenitým způsobem ve formě obdivuhodně úsečné, pikantní, jež svými překvapujícími kontrasty celou mysl neobyčejně rozněcuje, že nelze kouzelnému tomu dojmu odolati.⁵

2 Antonín Dvořák, *Korespondence a dokumenty*, 10 sv., ed. Milan Kuna et al., Praha 1987–2004, zde sv. 3, S. 76.

3 *Korespondence* 10, S. 382; srov. program v *Daliboru* 13, 1891 (18. dubna), s. 146.

4 *Národní listy* 31, 1891, č. 102 (14. dubna), s. [3].

5 *Hlas národa*, 12. dubna 1891.

dochovaný autograf navzdory revizím poskytuje na mnoha místech preciznější text, zejména co se týče umístění dynamických údajů, dali jsme v odůvodněných případech přednost notovému textu autografu (pro jednotlivé varianty viz kritickou zprávu). Všechny editorské doplňky jsou vyznačeny hranatými závorkami nebo čárkováním. Nečetné prstoklady pocházejí od skladatele.

Editor děkuje Českému muzeu hudby v Praze za poskytnutí archivních materiálů. Panu Jonáši Hájkovi patří srdečný dík za přátelskou podporu a pečlivou redakci.

Christoph Flamm
Lübeck, v červenci 2015
(přeložil Jonáš Hájek)

PREFACE

THE GENESIS

Antonín Dvořák wrote his piano trio *Dumky* (B 166) in the relatively brief period between November 1890 and February 1891. On 28 November 1890 he gave his friend Alois Göbl an inkling of the burgeoning new work: “I am currently working on something little, nay, very little, and yet I hope it will please you. It is made up of small compositions for violin, cello and piano. It will be both merry and sad. At times it will be like a mournful song, and then as if a merry dance, but in a lighter style, a more popular one, so to say, in short, to suit both the upper and the lower.”¹ The “first sketch of the ‘Dumky,’” dated 26 November 1890 (S₁; see Sources on p. 63), reveals extensive drafts for the first *Dumka* (mm. 1–71) and for the second (mm. 1–83) and third (mm. 1–99), the latter being preceded by two alternative sketches. This initial sketch already captures an advanced stage of the creative process. The dates in the autograph score (A) reveal that the first *Dumka* was already finished a few days later, namely, on 30 November 1890. The fourth *Dumka* was completed on 21 January 1891, the fifth was begun on 23 January and finished on 31 January, the sixth and last on 12 February 1891. Dvořák sketched the fifth *Dumka* on that very same 23 January 1891 (S₂), indicating that on those days he must have worked at white heat.

The many traces of revision in the autograph score likewise point to a swift act of creation, for the compo-

sitional process extends well into the full draft. Many pages of the second *Dumka*, and even more of the third, were completely discarded, for the revision made it necessary to prepare a new version. These discarded leaves (A_x) and an associated page crossed out in the autograph allow us to reconstruct an early version of the third *Dumka*, which we publish for the first time in the Appendix. The autograph also contains penciled inscriptions and corrections that probably originated directly during the work’s rehearsal. Unfortunately, the clean “engraver’s copy” required for printed publication has not survived. The autograph as we know it today thus presents what might be called a work in progress.

FIRST PERFORMANCES

In February 1891, quite soon after the work’s completion, Dvořák must have tried out the *Dumky* Trio with his fellow-professors Ferdinand Lachner (violin) and Hans (Hanuš) Wihan (cello). On 7 April 1891 he proposed using these same two musicians for a public performance at a concert of the Prague society Měšťanská beseda: “The ‘Dumky’ Trio is very fragile as far as its interpretation is concerned, and I think it will be better if it is played by Messrs Lachner and Wihan, seeing that they know the piece and we will need only one rehearsal, for I am also rather short on time.”² The première of the *Dumky* Trio took place at this concert

1 Dvořák’s letter of 28 November 1890 to Alois Göbl; quoted from Markéta Štědronská, *Die Klavierkammermusik von Antonín Dvořák: Studien und Vergleiche mit Werken von Brahms*, Münchner Veröffentlichungen zur Musikgeschichte 67 (Tutzing, 2010), p. 234.

2 Antonín Dvořák, *Korespondence a dokumenty*, 10 vols., ed. Milan Kuna et al., Prague 1987–2004, here Vol. 3, p. 76.